

El catalanisme del doctor gandesà Joan Baptista Manyà

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

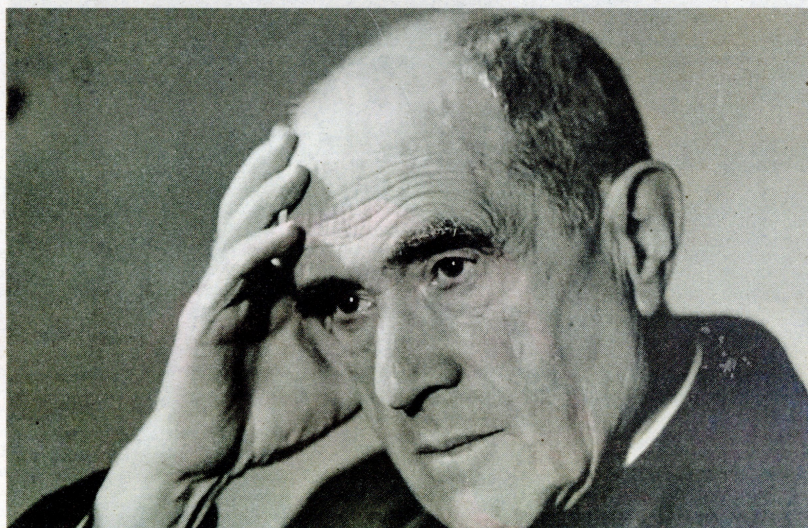
Crònica

L'estima per la terra. La catalanitat del doctor Manyà sempre va ser indiscutiblement lligada al seu amor per la terra que l'havia vist nèixer i la seva llengua. Quan tenia 14 anys, es va sentir corprès pels 'Idil·lis' de Verdaguer

Al llibre del Dr. Joan Bta. Manyà, *Les meves confessions*, com el títol ho expressa, es confessa públicament, sobre els estudis, el perquè escriu en català, la seva biografia intel·lectual, *Els Theologumens*, (la seva obra magistral de 5 volums), i els periples que va viure entre el 1936 i el 39, i les detencions i interrogatoris pel Tribunal del S.I.M. El llibre l'escrigué a darreries de l'any 1959 i el va publicar el Club Universitari de Tortosa gràcies al president d'aquell moment, Esteve O'Callaghan. Manyà havia estat jubilat per imposició, acusant-lo de catalanista (ell es catalogava de «catalanesc») i que feia política. Tant és així que quan havia acabat la carrera eclesial a Roma se'l desitjava elegir canonge i pel mateix motiu hagueren de passar deu anys per concedir-li la canongia. També com ensenyant se'l va expulsar de Tortosa pel seu catalanisme, quan influït per Carles Cardó i Torras i Bagès, ensenyava i parlava en català als alumnes, quan resultava ser un «pecat molt greu» practicar la docència en la llengua vernacle.

Fins i tot la seva mare, que tant l'havia influït en l'estudi, no entenia que usés el català

Fins i tot, la seva mare, que tant havia influït en el món de l'estudi i el sacerdoci, no entenia que usés el català, per escriure i per l'ensenyament. I en un moment determinat ella li preguntà: «I per què escrius sempre en català, fill?»; i ell li respon: «perquè vostè va ensenyar-me'l a casa i sempre l'hem parlat». I continua escrivint, «...els que em fan la pregunta són persones que es valen del català per a llengua natural. I jo els demano: i vosaltres per què parreu en català? Car essent la paraula escrita no res més que la transcripció del verb oral, qui parla en català hauria

Retrat de Joan Baptista Manyà, nascut el 1884 a Gandesa. FOTO: PATRONAT MANYÀ

d'escriure'l normalment... i si no volem renunciar a la parla dels vostres pares, hauríeu d'aprendre'n l'escriptura. Jo sé prou la dificultat que patim els catalans davant la nostra llengua literària. Com totes les altres llengües cultes, també el català, una cosa és el parlar vulgar i una altra la tècnica literària. I aquesta no havent-la rebut a l'escola costa un cert esforç. Uns amb noble esforç s'hi llicencien en defensa de la herència paterna; mentre d'altres resignats gregàriament a les imposicions circumstancials, no fan l'esforç... uns pel seu baix nivell cultural... altres per la poca empenya espiritual. I d'aquesta posició d'inferioritat, espontàniament neixen enveges i avercions». Manyà les va viure entre els seus companys eclesiàstics de Tortosa i sobretot del bisbe Moll que el van postergar tant com van poder.

I prossegueix: «Els colonialismes, imperialismes o assimilismes ni que tinguin rails de tradició i d'història brillant, són rebutjats teòricament per tothom i

amb les armes també, pels pobles humils que n'han estat beneficiaris i víctimes... Als qui, simplistes o malèvols, qualifiquen de política la meua actitud catalanòfila, gairebé ja no els caldria respondre res més...».

Quan estava detingut al punt de poder ser assassinat com h'foren la majoria dels seus companys capellans, el van interrogar al Tribunal del S.I.M. Explica que el jutge que presidia el tribunal era un jove amb una cultura religiosa (antireligiosa) bastant extensa, però superficial. No tenia un esperit sectari ni depravat quan vaig expressar-li la sinceritat de la meua fe i em ratificà el meu dret a exercir el ministeri sacerdotal.

En un moment de l'interrogatori li preguntà, «A Tortosa no el consideraven a vostè el bisbe d'esquerres?». Manyà li contestà: «No sé qui m'ha aplicat aquest qualificatiu. Les etiquetes de dreta o esquerra no m'entusiasmen, ni em convencen: li diré més, em molesten! No sóc bisbe ni sóc esbuitjats teòricament per tothom i

tic qualificat com a dretà però no tinc per una equivocació catàstrofica dividir la societat, en dretes i esquerres... la meua declaració expressa el meu apoliticisme... i si tinc simpaties en algun sector d'esquerres no és per comitaments polítics, sinó pel tracte de comprensió i respecte, mai dissimulat per mi, l'obrerisme cristià, per la meua reputació d'home d'estudis i per l'amor a Catalunya». «És vostè separatista?», li pregunta el jutge. I respon: «El meu catalanisme es circumscriu substancialment, i cada dia amb més convicció, a l'amor a la llengua dels meus pares, situant-la al marge dels desenganys de la política pròpiament dita».

Al segon interrogatori, d'uns dies més tard, el jutge va començar preguntant-li si era cardenal. Manyà li contestà: «Al primer interrogatori vaig ser declarat bisbe i ara cardenal. M'han ascendit ràpidament... sóc només canònic magistral de la catedral de Tortosa». El jutge li replica: «Però està subjecte al bisbe, ene-

mic del règim... i vostè l'ha d'obeir», contestant-li: «la meua subjecció es limita al bisbe als assumptes estrictament eclesiàstics. Si m'imposés un mandat de caràcter polític no seguiria la imposició de la seva autoritat sinó el dictamen de la meua consciència. Vostè, senyor jutge, parla sota la influència d'una passió. Ha indicat moltes acusacions sobre l'Església espanyola i potser no entendrà si li dic que jo n'estic d'acord amb algunes d'elles i encara li formularia d'altres més serioses i millor fonamentades... però ara no dispo de la llibertat de parlar amb claredat estant empresonat... però em poso a la seva disposició si en poguéssim parlar en un pla d'igualtat i franquesa...».

La catalanitat del Dr. Manyà sempre va ser indiscutiblement lligada al seu amor per la terra que l'havia vist nèixer i la seva llengua. En un altre capítol, escriu: «Ningú no s'estranyarà que l'amor a la pròpia llengua apare-

Miraculosament es va salvar de ser assassinat durant la Guerra Civil, gràcies a uns amics

gui des de la infància... no des de la infància primera, per l'impediment de l'escola, que després en arribar a l'edat en que es desvetlla la consciència, obra com el reactiu més eficaç. Confesso que fou el procés original de l'amor que sento per la llengua dels pares. Al primer contacte amb la literatura catalana me'n sentí corprès en llegir als 14 anys els *Idil·lis* de Verdaguer».

Miraculosament es va salvar de ser assassinat durant la Guerra Civil, malgrat exercir com a capellà i dir missa cada dia d'amagat, es va salvar gràcies a unes amistats que tenia a Barcelona, fills de Gandesa i bons amics seus. Un era l'advocat Claveria i l'altre el metge Fornós, dues famílies que li van donar suport quan més ho necessitava i li van salvar la vida.